

## **NAGYVÁRAD (ORADEA)**

Nagyvárad (románul Oradea) a romániai Bihar megye székhelye, megyei jogú város a Partiumban, a Körösvidéken, a Sebes-Körös partján. A település a régió legnagyobb városa. A lakosság 24,5%-a magyar.

A 11. századi eredetű városba a bihari püspökséget I. László magyar király helyezte, akit a székesegyház elkészülte után itt is temettek el. A város a török hódoltság ideje alatt többször gazdát cserélt, végleg 1692-ben szabadult fel. Ettől fogva a Magyar Királysághoz tartozó Bihar vármegye központja volt. 1920-ban, a trianoni békeszerződés nyomán került Romániához.

## **NAGYVÁRADI SZÉKESEGYHÁZ**

Eredetileg Szent László alapította a templomot. A török háborúk során elpusztult a teljes épület, később Forgách Pál püspök kezdte el újjáépíteni 1752-ben barokk stílusban. A Nagybaldogasszony tiszteletére felszentelt székesegyház végül 1780-ra készült el. Mária Terézia adományozta a templomnak az akkori legnagyobb orgonát. Az épület előtt látható egy nagyobb Szent László szobor, mellette egy kisebb Szent László szobor is. A püspöki palotában több egyházi érték mellett van kiállítva Szent László hermája és koponyacsontja. A templom belülről nagyon díszes, sok freskó és szobor díszíti. Az egyik legszebb a Johann Nepomuk von Schöpf által készített kupola freskó, de a Mária mennybemenetelét ábrázoló oltárkép is csodálatos.

A püspöki palota, a Kanonok sor és a székesegyház együtt alkotják Nagyvárad barokk városrészét. Az egyházmegye búcsúját – Szent László ünnepe – mindig húsvét után ötödik vasárnap tartják, amikor az egyházmegye főpásztora, papjai és hívei kíséretében a szentmise végén körbehordozzák a bazilika előtti téren a dicső szent király hermáját és koponyacsont ereklyéjét. II. János Pál pápa 1991-ben basilica minor rangra emelte a templomot.

## **SZENT LÁSZLÓ HERMÁJA (NAGYVÁRAD)**

Szent László király 1095-ben halt meg. A köztisztelőben álló királyt Somogyváron, majd 1113 körül Váradon helyezték végső nyugalomra, sírja utóbb számos csoda színhelye és zarándokhely lett. 1192-ben III. Béla – pápai jóváhagyással – szentté avatta, ereklyéinek pedig hermát készíttetett, mely 1406-ban elégett, de a koponya megmenekült. A jelenlegi hermát Zsigmond uralkodása alatt készítették, a koponyát pedig bevonták ezüsttel. A 15. század végén az álkapcsot leválasztották a koponyáról, ezt máig is Bolognában őrzik. A herma később a győri püspökségé lett. Ehhez kapcsolódó legenda, hogy 1762-ben, mikor Győr városát földrengés rázta meg, a lakosok a hermától kértek segítséget. Ettől fogva a hermát hálaadásként minden évben végigvitték a városon.

2011-ben a koponyát természettudományos, a hermát pedig műszaki vizsgálatoknak vetették alá. 2021-ben a herma a Magyarorságot kutató Intézethez került, melynek szakemberei sikeresen kinyerték a csontból Szent László DNS-ét.

## **NAGYVÁRAD, KANONOKSOR**

Nagyvárad székesegyházának oldalán futó út mentén látható a Kanonoksor. Ez egy tíz épületből álló, barokk épületegyüttes, melynek minden épülete más-más időben készült, ez észrevehető a homlokzatok részleteiben is. Az utcafronti főhomlokzat részleteiben eltér ugyan, mégis egységes képet alkot. Az épületek mindegyikének emeleti része előreugrik, melyek alatt, ötvenhat pillérre támaszkodó árkádsort hoznak létre, mely igen látványos megjelenésű és nem túl gyakori, főleg boltozott folyosója miatt kelt egyedi hatást.

A 253 méter hosszú, oszlopsoros árkáddal összekötött épületegyüttes. 1753-ban kezdték építeni, eredetileg katolikus szeminárium számára. Több mint 100 éven keresztül épült, a későbbiekben a katolikus egyház kanonokjainak elhelyezésére. A kanonokok magasabb rangú papok, akik egy érsekséghez vagy püspökséghez tartozó tanácsadó testület tagjai.

Forgách Péter váradi püspök, aki a székesegyház és a palota építését is kezdte, 1751-ben elrendelte, hogy az addig a Szent László téren székelő káptalan költözzön az új székesegyház mellé. Ezután a későbbi püspökök

is a kanonoki kinevezéseket egy új kanonokház felépítéséhez kötötték. A kanonoksor olyan kiemelkedő személyek lakóhelye volt, akik a művészettörténet vagy egyháztörténet kiváló képviselői voltak. Itt lakott például Rómer Flóris, Ipolyi Arnold, Fraknoi Vilmos.

## **KOLOZSVÁR**

Területe az ókortól lakott volt, a 3. században Észak-Dacia székhelyévé vált. 750 évvel később Szent István a kolozsi várispánság székhelyévé tette. Maga a város a 11. század első felében alakult ki. Egyike volt annak a hét erődített városnak, amelyekről Erdély német nevét kapta (Siebenbürgen).

1241-ben a tatárok feldúlták, így a lakosságot pótolva 1272-ben V. István szászokat telepített ide.

1405-ben szabad királyi város lett. A 15. században a város lakossága felerészben magyar, felerészben szász volt. Ebben az időben a városlakók nagy része kézműves volt, akik céhekbe szerveződtek. A város ennek köszönhetően virágzó fejlődésnek indult, innen eredeztethető a „Kincses Kolozsvár” elnevezés.

Kolozsvár híres ezen kívül Mátyás király és Bocskai István fejedelem szülővárosaként, illetve az unitarianizmus bölcsőjeként.

1790–1848 és 1861–1867 között az Erdélyi Fejedelemség hivatalos fővárosa volt.

1848.május 30-án itt mondták ki az uniót Magyarország és Erdély között. A kiegyezést követően Kolozsvár elvesztette fővárosi szerepét, ipara elmaradt Temesvár, Nagyvárad és Arad mögött, de továbbra is a tudományos és kulturális központja volt.

1910-ben 61 ezres lakosságából 51 ezer magyar, 8000 román, a többi német, cigány és szlovák volt.

1918-ban elfoglalták a románok, 1940. augusztus 30-ától kezdve viszont a második bécsi döntés értelmében Észak-Erdély részeként ismét Magyarországhoz került.

A második világháború után lakosságának döntő többsége magyar volt, de ezután rengeteg román családot telepítettek be, legtöbbit Moldva területéről, de más vidékekről is, teljesen megváltoztatva a város nemzetiségi arculatát. 2011-ben a közel 325 ezres lakosságból körülbelül 50 ezer volt magyar anyanyelvű, ez a lakosság 15%-a. Napjainkra kb. 6 % a magyar lakosság aránya.

Számos műemléke közül a legnevezetesebbek a Szent Mihály-templom, előtte Fadrusz János Mátyás szobrával, a Farkas utcai református templom, illetve a Bánffy-palota, valamint a Babeş-Bolyai Tudományegyetem.

## **KOLOZSVÁR FŐTERE**

A Fő tér századok óta Kolozsvár jelképe és központja, a város főtere. Házsoraiban laktak a város legtekintélyesebb polgárai, itt épültek fel a legfontosabb világi és egyházi intézmények.

Az eredetileg a Nagypiacnak nevezett tér az Óvár kapuja előtt alakult ki, miután 1405-ben Zsigmond király jóváhagyta az új városfalak építését. Az épületek kényszerből, a nagy tűzvészek miatt cserélődtek ki: 1655-ben a város háromnegyede, 1697-ben majdnem a kétharmada pusztult el, csak az alapok, a pincék, a vastagabb falak és részben a földszinti boltozatok maradtak meg. A városkép változásához hozzájárultak a Rákóczi-szabadságharc harcai és fosztogatásai is. Az ezután felhúzott épületeken minden fontosabb építészeti stílus jegyeit felfedezhetjük.

A tér legjelentősebb és egyben egyik legrégebbi építménye a Szent Mihály-templom, amelynek építésére azután kapták meg az engedélyt, hogy Károly Róbert 1316-ban városi rangot adományozott Kolozsvárnak.

A díszter közepén a város legnagyobb szülőttjének, Mátyás királynak az 1902-ben felavatott szobra látható. A teret utoljára 2010-ben újjátették fel, ekkor lényegi változásként teljesen lekövezték, valamint a szoborral szembeni oldalon egy szökőkútsort és új térvilágítást alakítottak ki. A felújított Mátyás-szobrot hivatalosan 2011. április 2-án adták át.

## **KOLOZSVÁR, SZENT MIHÁLY-TEPLOM**

A kolozsvári Szent Mihály-templom Erdély második legnagyobb alapterületű temploma (a brassói Fekete templom után), amely Kolozsvár főterén, a hajdani nagypiacon áll. A 14–15. században gótikus stílusban épült római katolikus templomot 1545 és 1556 között a lutheránusok, 1556 és 1566 között a reformátusok, 1566-tól 1716-ig az unitáriusok használták; 1716-ban Habsburg hatalmi döntéssel kapták vissza a katolikus hívek.

A háromhajós csarnoktemplom tengelye nem párhuzamos a tér oldalaival, mert középkori szokás szerint a szentély tengelyvonalát a védőszent neve napján felkelő Naphoz tájolták. Ebből kiszámolható, melyik év Szent Mihály-napján kelt fel a nap a templom hossztengelyében, azaz melyik évben kezdődött el az építkezés. Ez alapján a templom alapjait 1320–1330 körül mérték ki. A Kolozsvárott Szent Mihály-templomot említő, legkorábbi ismert irat 1349-ből származik.

A Szent Mihály-templom számos történelmi esemény színhelye volt. Úgy tartják, hogy falai között közel ötven országgyűlést tartottak, Izabella királyné 1556-ban itt vette át a kormányzást és fogadta a követek hódolatát. Az erdélyi fejedelmek közül itt iktatták be Báthory Zsigmondot, itt választották fejedelemmé Rákóczi Zsigmondot, Báthory Gábort és Bethlen Gábort.

1944-ben Márton Áron itt mondta el nevezetes beszédét, amelyben elítélte a zsidóüldözést.

A templom belső díszítései közül legszebbek a középkori freskórészletek: A legépebben megmaradt festmény 1450 és 1460 közötti, Szűz Máriát ábrázolja a gyermek Jézussal, hét női vértanú kíséretében.

A templom faragványai közül kiemelkedik a szentélyfalba vágott sekrestyeajtó homokkőből faragott kerete. Az erdélyi reneszánsz egyik legkorábbi emléke a lábazatába vésett évszám szerint 1528-ban készült.

A fafaragás remeke az 1740–1750 között készült barokk szószék.

## **BABES-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM (KOLOZSVÁR)**

A legnagyobb romániai állami egyetem. Román, magyar, német, angol és francia nyelven vannak képzések.

Névadói:

- Victor Babes (1854-1926) román orvos; bakterológus

- Bolyai János (1802-1860) magyar matematikus

Története:

A kolozsvári oktatás története 1581-ben kezdődött, ekkor Báthory István erdélyi fejedelem megalapította a jezsuita kollégiumot. 1585-ben 230 diák tanult itt, hat osztályra vonva. Latin nyelvű volt az oktatás és két kar működött: Filozófia (3 év), majd Teológia (4 év). 1751-től az oktatás latin és német, 1753-ban Mária Terézia az intézményt egyetemi ranggal ruházta fel. 1784-ben az intézmény neve Királyi Akadémia lett. 1870-ben a románok kifejezett kérésére Eötvös József, akkori vallási- és közoktatás miniszter javasolta Kolozsváron a magyar, román és német nyelvű egyetemi oktatást. 1872. december 20.-án 258 hallgatóval, 4 különálló kar létesült. 1959 március-júliusban a kolozsvári román tannyelvű egyetem és a magyar tannyelvű egyetem egyesítésével létrejött a Babes-Bolyai Tudományegyetem. 1995-től kezdődően az egyetem szerkezetének újjáalakítása után elindult egy multikulturális alapokon elgondolt egyetemi képzés. A BBTE ma egy komplex egyetem, változatos képzési programokat kínál többek között a művészetek, humántudományok, a társadalomtudományok, az élet- és természettudományok, a matematika, a számítógépes tudományok és a mérnöki és technológiai tudományok területéről egyaránt.

## **MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZA (KOLOZSVÁR)**

Mátyás király 1443 február 23-án született Kolozsváron, a mai Erdély területén.

Mátyás családja a király születésénél is Vajdahunyadon lakott, Mátyás pedig csak azért született Kolozsváron, mert az apja éppen felújította a várat, és mivel az építkezés közben a vár lakhatatlan volt, ezért Hunyadi János Kolozsvárra küldte a feleségét, és végül itt került sor Mátyás születésére.

### **KIRÁLY-HÁGÓ**

Az Erdély kapujaként is emlegetett Király-hágó a Réz-hegységben, Kolozs és Bihar megye határán, Királyhágó és Báródsomos települések között, 582 méter magasságban található hágó.

A hágó elválasztja Partiumot Erdélytől. 1557-től 1867-ig Magyarország és Erdély határa volt, később Partium és Erdély határa. Partium és Bánság együttes jelölésére a romániai reformátusok a királyhágómellék megnevezést használják.

A hágó alatti településen 1791-ben épült ortodox fatemplom található.

A földrajzi név valószínűleg arra utal, hogy itt haladt át I. András magyar király 1046-ban, amikor hadjáratot vezetett Lengyelország ellen.

A hágónak azonban már korábban is fontos szerepe volt: a rómaiak idején is létezett ez az útvonal, amelyen kereskedők, katonák és pásztorok is áthaladtak.

Ma is fontos kereskedelmi útvonal, itt halad át az E60-as nemzetközi út.

---

## **GYERGYÓSZENTMIKLÓS**

Erdélyi kirándulásaink kiindulópontja, egyben szálláshelyünk Csíkszeredától 60 km-re fekszik.

A település nevének eredetét illetően nincs egyetértés. A név utótagját Szent Miklósnak szentelt templomáról kapta, a gyergyó szó eredete viszont vitatott. Egyesek azt állítják, hogy a magyar gurog (= görög) ige folyamatos alakja, ebből lett a görgő, majd gyergyó, mások a György folyó nevéből (Gyergyjő) származtatják.

A helység írásos dokumentumok szerint 1332-ben már áll. Az első település a Békény-lokán volt, de a Magasbükk alatti teraszon is kerültek elő bronzkori leletek, amelyek arról vallanak, hogy e vidéket már 3000 évvel ezelőtt is lakták.

Szálláshelyünk, a Rubin Hotel Gyergyószentmiklós főterén áll. 211 szobával és 2 étterem-helyiséggel rendelkezik. A terek jól vannak díszítve, pl. az étkező a föld szintje alatt, és az étel is jó volt.

Sok szép helyen jártunk, érdekes dolgokat láttunk és hallottunk. Jól éreztük magunkat, jobban megismertük egymást, sikerült kicsit összecsiszolódnunk.

### **KÓS KÁROLY ÁLTALÁNOS ISKOLA**

Az Erdélyi kirándulásunk alatt ellátogattunk a nagyon szép Kós Károly Általános iskolába. Hatalmas udvarral és nagy tantermekkel rendelkező épület.

Névadója Kós Károly erdélyi építész, író, grafikus, könyvtervező, szerkesztő, tanár, politikus volt. Budapesten több híres épületet is ő tervezett, többek között az ún. Wekerle-telepet, illetve az Fővárosi Állatkert több épületét.

Az iskola 1914-ben készült el elemi iskola céljára. 1920-ban 420 tanuló tanult tíz párhuzamos osztályban, a tanárok száma 17 volt. 1950-től nyolc osztályos általános iskolaként működik. 1982-ben új épületszárnyal bővült. 1989. december 15-én vette fel az iskola Kós Károly nevét, ma már közel 400 tanulókat oktatnak.

Pár éve 2 fiú véletlenül felgyújtotta az iskola első részét. A baleset után lett felújítva az iskola, ekkor lett emelete is.

Nagyon kedves embereket ismerhettünk meg, örülök, hogy elmehettünk. Nagyon jó volt!

## **GYERGYÓSZENTMIKLÓS, ÖRMÉNY TEMPLOM**

Gyergyószentmiklóson már a XVII. század első felében éltek örmény kereskedők, nagyobb arányú betelepülésükre azonban a század második felében került sor.

Vallásukat kezdetben az 1680-ban bérbe vett, Idegenek temetőjében álló fakápolnában gyakorolták, hamarosan azonban túl szűknek bizonyult ez az épület, így 1730-ban kezdik meg a mai templom építését, melynek falai három évvel később már készen is állnak. Az építkezés költségeit a különféle örmény társulások adományaiából fedezték, ugyanakkor az örmény családok is hozzájárultak a templomépítéshez. A torony, a rajta olvasható örmény felirat szerint 1734-ben, Lukács János saját költségén épült.

A templomot lőréses, szabálytalan formájú fal övezi. Ez az erdélyi erődtemplomok hagyományára megy vissza. Ezeken a helyeken a templom jól védhetőfallal van körülvéve, mely a közösség számára védelmet tudott nyújtani a gyakori támadások idején.

Az épületet 1889-ben felújították, ekkor készültek a templom neobarokk mennyezetfreskói, illetve ekkor készültek a festett ablakok is. Az egyhajós, sokszögzáródású szentéllyel rendelkező templom tömegét sok kis toldaléképítmény teszi mozgalmassá, igazán barokkossá: egy-egy háromkaréjos kialakítású kápolna, egy sekrestyeépület, illetve a torony alsó szintjéhez csatlakozó kis előcsarnok. A templom berendezését tekintve az értékes oltár, illetve az egyidőben készült szószék válik hangsúlyossá.

A zsúfolt barokk főoltárt a templom titulusának megfelelően Mária megkoronázásának és mennybemenetelének jelenetét ábrázolja. Az északi mellékoltárhoz tartozik a templom legértékesebb festménye, mely 1752-ben készült a velencei mechitarista kolostorban. A kép az örményeket keresztény hitre térítő **Világosító Szent Gergelyt ábrázolja**. A központi jelenete III. Tiridat király és háza népe megkeresztelését ábrázolja. A háttérben az örmények történetéhez kapcsolódó legendák tűnnek fel.

A szószék gazdagon díszített, csúcsán Szent Mihály alakja a legyőzött Sátánnal. A szószékkosár oldalán a négy evangélista ülőszobrai láthatók a szokásos módon ábrázolva attribútumaikkal, az alsó részen egy kitárt szárnyú angyalszobor.

A mennyezeti freskók Mária megkoronázásának és Krisztus születésének jeleneteit ábrázolják, a dongaboltozat fiókjában pedig a négy egyházatya, Szent Ambrus, Nagy Szent Gergely, Szent Ágoston és Szent Jeromos alakja látható.

## **A BÉKÁS-SZOROS**

A Békás-szoros (románul: Cheile Bicazului ) egy tektonikus eredetű szurdokvölgy a Hagymás-hegységben, Erdélyben, Neamț megye délnyugati részén, a Békás-patak völgyében. A szurdokban gyönyörű látvány tárult a szemünk elé. A Békás patak mellékvizeit is megtekinthettük, ahogy vadregényes szurdokokat vájtak a mészkőbe. A bal oldali mellékvizek a Kupás, a Lapos és a Sűgő patakok, a jobboldaliak a Kis-Békás és a Szurdok patakok. A Lapos folyó a Lapos-szurdokon keresztülfolyna több vízesést alkotva az Oltár-kő nyugati lábánál (amit mi is megtekinthettünk az autóbusból) ömlik a Békás-patakba.

A Békás-szorost közrefogó hegycsúcsok: Kis-Cohárd (1344 m), Csíki-bükk (1264 m), Oltár-kő (1154 m), Mária-kő (1125 m)

## **A GYILKOS-TÓ**

A Gyilkos-tó Erdély egyik legismertebb tájképe, igazi természeti ritkaság, páratlan látvány a rozsdás vörös víztükréből meredező fatörzsek csonkjaival. A Gyergyószentmiklóstól 25 km-re fekvő, Hargita megyében található Gyilkos-tó a Keleti-Kárpátok egyik legnépszerűbb kirándulóhelye. A tó 1837-ben keletkezett a nagy esőzések következtében a Gyilkos-hegy egy része leszakadt és belecsúszott a völgybe. Az agyagos törmelék

eltorlasztotta a patak útját, és az így keletkezett természetes gát mögött felgyülemelő víz elárasztotta a völgyet és az erdőt, amiről napjainkban csak a tóból kísértetiesen kiálló fatörzsek csonkjai tanúskodnak.

Legendája:

Élt egy Fazekas Eszter nevű lány, aki a gyergyószentmiklósi vásárban találkozott egy ifjú legénnyel, akivel rögtön egymásba szerettek, de a fiúnak katonának kellett mennie ezért nem tudtak összeházasodni. Egy nap Esztert elrabolta egy zsvány. Aranyat, ezüstöt ígért neki csak a lány menjen hozzá feleségül, de Eszter hajthatatlan volt. A zsvány megelégette a dolgot és kényszerítette a lányt. Eszter a hegyekhez kiáltott segítségül, akik meghallották sikolyát és hatalmas záporral, mennydörgéssel válaszoltak, majd megindultak lefelé a völgybe, iszonyatos földindulással, maguk alá temettek mindent, a lányt is, a zsványt is.

---

## **CSÍKSOMLYÓ (SUMULEU CIUC)**

Csíksomlyó a korai csíki települések közül való. Csíkszereda központjától mintegy három kilométerre található. Somlyó nevét a közeli hegyről kapta. A századok folyamán az iskola, a templom és kolostor a katolikus székelyek művelődési, szellemi központja volt.

A települést 1335-ben *Sumlov* néven említik először. 1352-ben már biztosan volt temploma. Az egykori csíksomlyói gótikus templomot 1442 és 1448 között ferencesek építették a korábbi templom helyén Hunyadi János marosszentimrei győzelmének emlékére, Sárlos Boldogasszony tiszteletére. 1530-ban és 1649-ben kápolnát építettek hozzá. 1553-ban, 1601-ben, 1661-ben, 1694-ben és 1705-ben ellenséges hadak dúlták fel. A súlyosan megrongált templomot 1802-ben le kellett bontani. A mai kegytemplomot 1802 és 1824 között építették barokk stílusban, belső berendezésének kialakítása 72 évig tartott.

A csíksomlyói ferencendi szerzetesek a kolostorban kezdettől fogva tanították a nép fiait, először csak alsó fokon, később gimnáziumi szinten. A templom melletti kolostorban 1630-ban már volt középfokú oktatás. A mai kolostorépületet 1773 és 1779 között emelték, könyvtára számos ősnymtatványt őriz.

Csíksomlyóhoz 1850-ben Várdotfalvát, 1941-ben Csobotfalvát csatolták. 1959 óta Csíkszereda északkeleti külvárosa.

## **A CSÍKSOMLYÓI KEGYTEMPLOM**

A csíksomlyói kegytemplom és kolostor a magyarság egyik legnagyobb zarándokhelye és kultúrtörténeti emléke. A templom története egészen a 15. századig nyúlik vissza. Ferences szerzetesek 1442 és 1448 között építették az első gótikus templomot és kolostort. A templom felépítéséhez Hunyadi János is hozzájárult a török elleni győzelemből szerzett zsákmányokból. A templomot, Sárlos Boldogasszony tiszteletére szentelték fel, ez ma is a templom búcsúnapja. Ebből az első kolostorból mára mindössze egy portál és egy pinceablak maradt fenn. A templomot és a kolostort erős kőfallal vették körül, ahová a következő századokban a környék népe az ellenséges betörésekor menekült. 1661-ben azonban a falak sem tudták megvédeni az épületet a török támadástól. 1694-ben tatár sereg támadta meg Csíksomlyót, de ezt a kolostort diákjai a nép segítségével visszaverték. Az épületeket a 17-18. században többször javították, bővítették, a templomot azonban 1802-ben teljesen lebontották, helyén 1804-ben egy új barokk templomot kezdtek építeni. A toronyok építését 1830-ban fejezték be, és a templomot 1876. augusztus 20-án szentelték fel.

A Szűz Máriát a kis Jézussal ábrázoló kegyszobor a 16. századi fafaragóművészet remeke. A hársfából faragott alkotás 1515 és 1520 körül készülhetett reneszánsz stílusban. 2,27m magasságával a korabeli Madonna-szobrok közül ez a legnagyobb. A Napba öltözött asszonyt ábrázolja, lába alatt a holdsarló, feje körül 12 csillagból álló csillagkoszorú, fején koronával, jobb kezében jogarral, balján a Megváltót tartja.

A székely nép Mária-tisztelete régibb időkhöz megy vissza, a „napba öltözött asszony” már a kereszténység felvétele óta a nép fő pártfogója és imáinak tárgya lehetett.

A kegyszoborhoz számos ima meghallgatás, sok csodás esemény és legenda fűződik. 1345-ben „a székelyek által legyőzött tatárok úgy nyilatkoztak, hogy őket nem a székelyek győzték le, hanem a székelyek élén egy nagy lovon ülő és a kezében bárdot tartó lovag (Szent László király), aki felett egy gyönyörű koronás szép királynő (Szűz Mária) lebegett”. 1661-ben a betörő törökök el akarták vinni a kegyszobrot, de az olyan nehéz lett, hogy a szekeret nyolc pár ökör sem tudta elhúzni. Ekkor a török vezér kardjával megvágta a Szűzanya arcát, melynek következtében a keze lebénult, a vágás pedig a mai napig látszik a szobor arcán. Végül felgyújtották a templomot, melynek berendezése a tűz martalékává vált, a kegyszobor azonban sértetlen maradt.

## **A CSÍKSOMLYÓI BÚCSÚ**

A csíksomlyói búcsú a székelyek középkori eredetű fogadalmi zarándoklata, melynek története 1444-ig nyúlik vissza, amikor IV. Jenő pápa körlevelében buzdítja a híveket, hogy a ferences rend segítségére legyenek a templomépítésben. Az elvégzett munkáért cserébe búcsút engedélyezett.

Más források szerint a csíksomlyói pünkösdi búcsú története 1567-ben kezdődött. Ebben az évben János Zsigmond erdélyi fejedelem erőszakkal akarta unitárius hitre téríteni a katolikus székelyeket. A helyiek az ütközet előtt Csíksomlyón kérték a Szűzanya közbenjárását, majd a Hargitán megvívott győztes csata után ide tértek vissza hálát adni. Mivel a győzelmet Mária csodatevő erejének tulajdonították, megfogadták, hogy minden év pünkösdi szombatján elzarándokolnak Csíksomlyóra. A hagyomány töretlenül él, és több, mint 450 éve minden évben hívők sokasága érkezik a somlyói Segítő Szűzanyához.

A csíksomlyói búcsú 1990-től kezdődően az összmagyarság legjelentősebb keresztény eseményévé vált.

A magyar katolikus és keresztény hívők által minden év pünkösdjén, több százezer résztvevő jelenlétében megtartott búcsú az erdélyi Csíksomlyó kegytemplomában és szabadtéri szentmise a közeli Kissomlyó-hegy és a Nagysomlyó-hegy közötti nyeregben. Az 1990-es évekre a kegytemplom és a körülötte lévő térség nem tudta már befogadni a több százezerre duzzadt búcsúsok tömegét. Ezért 1993-ban oltáremelvényt építettek a hegy nyergében és azóta oda irányítják a keresztaljakat (kereszt alatt vonuló, templomuk zászlója és a településük nevét jelző felirat mögé felsorakozó zarándokcsoportokat) és a világ különböző részeiből érkező hívők csoportjait.

## **A VULKANIKUS UTÓTEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE ERDÉLYBEN**

Székelyföldön található Románia ásványvízkészletének jelentős hányada, a források száma kétezer fölött van. Az egykori vulkáni tevékenység miatt rengeteg gyógyforrással, és száraz széndioxid feltöréssel lehet találkozni. A 60 ismert helyből 40-nél bődösgödröt építettek ki, és a legtöbbjét rendszeres kezelésekre használják.

A mofettázás száraz gázban való fürdést jelent, a kezelés alatt- 20-30 perc alkalmanként- a test nagy része a gáz szintje alatt marad. A helyiek tudatosan keresik fel a mofettákat, és már az ősidőkben is tisztában voltak a gázok gyógyító erejével.

A székelyföldiek az ásványvizet nevezték borvíznek az enyhén savanykás íze miatt, és a forrás helyét pedig borkútnak hívták. A borvizek jellegzetes ízét és az összetételét az határozza meg, hogy a gázfeltörés helyén milyen ásványi összetétele van a hegyrétegnek. A székelyföldi borvizekből rendkívül gazdag választék áll rendelkezésre, főként szénsavas, bikarbonátos, kalciumos, magnéziumos, vas és kéntartalmú vizek formájában törnek fel a felszínre. A borvíz a szénsavat tartalmazó, gyógy- vagy ásványvíz erdélyi neve.

Székelyföld gazdag borkutakban, aki teheti, ma is borkútról hordja az ivóvizet. A mintegy 30 romániai ásványvíz-, illetve borpalackozó üzem fele a székelyföldi Hargita megyében működik. Így is azonban a kitermelhető vízmennyiségnek csupán 14 százalékát palackozzák.

A székelyföldi borvíznek turisztikai jelentősége is van. 2013-ban hetedik éve tartották meg az Aquariust, a borvíz ünnepét, 2007-ben Mikóújfaluban, 2008-ban Sugásfürdőn, 2009-ben Kézdiszentkereszten, 2010-ben Dánfalván, 2011-ben Sepsibodokon, 2012-ben Csíkszentkirályon, 2013-ban Csernátonon került sor a rendezvényre. A sikeren felbuzdulva Hargita és Kovászna megye elindította „borvíz útja” programját is.

Mi Csíksomlyóban, a Kis-Somlyó-hegy lábánál található borvízkútból kóstoltunk. A víz kicsit pezsgő, kicsit savanykás, kicsit vasra emlékeztető ízű volt. Színe kicsit sárgás, zavaros, és jellegzetes szaga is volt. Volt, akinek ízlett, de volt, aki meg sem akarta kóstolni.

## **SZENT ANNA-TÓ**

A Szent Anna-tó egy krátertó, Közép-Kelet-Európa egyetlen épen maradt vulkáni kráterének alján képződött, az erdélyi Csomád-hegység egyik kialudt vulkáni kráterében.

Nevét a tóról szóló legendában szereplő Annáról kapta. Valaha a tó helyén egy magas hegyen vár állt, melynek ura a testvérével való versengésként 12 lányt fogatott hintója elé. A lányok azonban nem tudták megmozdítani a hintót. Az uraság ostorával rácsapott a legelöl álló Anna nevű lányra, aki megátkozta az urat, hogy süllyedjen a föld alá. S abban a pillanatban az ég elfeketedett, és szörnyű mennydörgés között a vár összeomlott, az egész víz alá került, és egy tó alakult ki. A tó vizén tizenkét hattyú úszott, melyek visszaváltoztak lányokká. Anna kápolnát épített a tó partján, s ebben a kápolnában töltötte életének hátralevő részét csendes imádkozással.”

A tó alakja közel kör alakú, medre tölcsér alakú, hosszúsága kb. 620 m, szélessége kb. 460 m, jelenlegi legnagyobb mélysége 7m, mely évről évre csökken, előreláthatólag néhány évtized múlva lápos területté alakul. Főként a csapadék táplálja, nincs közvetlen lefolyása, a földbe szivárog a víz, és források formájában bukkan fel újra. A vize alacsony sótartalmú. A fenekén lerakódott iszap miatt a tó vize zavarosnak tűnik.

A vízisiklók, góték és a békák csak párzasi időszakban látogatják a tavat. A parton récefajok fészkelnek. A tó vize télen könnyen befagy, a jégréteg vastag a tavon, általában 70cm-nél is nagyobb.

Jókai Mór szavaival élve, "Vannak nagyszerűbb, pompásabb, elragadóbb látványok Erdély tájai közt, de olyan magasztos alig lehet több, mint a Szent Anna tava."

## **MOHOS-TÓZEGLÁP**

A Mohos-tőzegláp a Hargita megyei Csíkkozmás község területén található. A Csomád-hegység egyik krátermaradványában fekszik 1050 méter magasságban. A kráter átmérője 800 méter, területe 80 hektár.

Az egykori Mohos-tó vize eltűnt (hordalékkal feltöltődött), csak sűrű növényzettel, főleg tőzegmohával benőtt láp maradt utána, ezt Kokojzásnak nevezi a nép. A természetvédelem miatt a látogatók ma már csak a láp egy részét tekinthetik meg, helyi kíséreléssel, kiépített cölöpökkel megerősített fajárdákon.

A Mohosban élő, jégkorszakból származó növények mind szigorúan védettek. Itt található Erdély egyetlen hűsítő növénye a kereklevelű harmatfű. A növény rovarokkal táplálkozik, melyeket enzimek segítségével bont le. Az állatfajok közül említésre méltó a medveállatka, az iszapamőba, valamint a zománcállatka.

Nekem nagyon tetszett a kirándulás ezen része, sok új növényt láttam, így bármikor szívesen visszaemlékezem az ott látottakra. Igazán különleges élmény volt.

---

## **A MEDVE-TÓ**

A Medve-tó neve megtévesztő lehet, hisz sokan azt gondolhatják, hogy itt sok medvét láthatunk. Ellenben a nevének onnan kapta, hogy az alakja hasonlít egy medvéére. Érdekes ez a tó, mert édes és sós vizet is tartalmaz. A tetején nagyjából 20-30cm méteres az édesvízi rész, a többi sós. Az édes- és sós víz keveredik, ennek hatására télen 10-20 fok a tó hőmérséklete, nyáron pedig melegebb, mint egy termálfürdőé. Sokan használják nyáron gyógyfürdőként a melegsége miatt.

A Medve-tó partját körbe lehet sétálni, nagyon szép látványt biztosít. A tavat Sófalvi Illyés Lajos fedezte fel, ezért a Medve-tó első neve Illyés-tó volt.



## **SZOVÁTAFÜRDŐ**

A Székely sóvidék központja, európai hírű üdülőváros.

A környéken már a rómaiak is bányásztak sót, majd a középkorban is folytatódott a kitermelés. A régi mélyedéseket idővel csapadék és folyóvíz töltötte ki, így keletkeztek az első sótavak.

Szováta első lakói 1578-ban sótermelésre idetelepített elszegényedett szabad székely családok voltak, akiket 1581-ben ugyan elűztek, de rövidesen visszatelepültek. Az első fürdő a 19.század közepén épített Gérafürdő a Sós-pataknak a Szovátába ömlésénél volt, innen fokozatosan Felső-Szovátára, a mai fürdőközpontba helyeződött át a fürdőélet, ahol 1901-ben nyitották meg a fürdőtelepet.

2011-ben a kb. 10 ezer lakosnak 90 %-a volt magyar.

## **A PARAJDI SÓBÁNYA**

Parajd Szovátától néhány km-re található. Európában is kiemelkedő méretű sóbánya található itt. A bánya mélysége 2700 m, átmérője 1.2 km x 1.4 km és megszámloltuk: 146 lépcső vezetett le a bányába. Nagyon érdekes volt, hogy egy kb. 1,5 km hosszú, sötét alagúton keresztül jutottunk be busszal a föld gyomrába.

A sóbányászat története a római korig nyúlik vissza. Ebben a korban felszíni sóvágás zajlott. Ezek a szabadon maradó árkok később vízzel teltek meg és tavak képződtek. A föld alatti bányászat az 1700-as években kezdődött.

A sókitermelésnek köszönhetően óriási földalatti üregek alakultak ki. Az ide látogató turisták részben erre kíváncsiak vagy pedig gyógyulni érkeznek, mert a sós levegő, a levegő páratartalma és az állandó kb. 14-16 Celsius fok nagyon jót tesz a légúti betegségekben szenvedőknek.

Erdély és az ott élő emberek számára nagy kincset jelent maga a só és a hozzá kapcsolódó turizmus. Több száz évre elegendő sót található itt.

Érdekes, hogy a parajdi sót a 15. századtól kezdve székely sónak hívták. A parajdi só a világ egyik legegészségesebb és legjobb minőségű sója. 84 különböző ásványi anyagot tartalmaz.

## **A SÓHÁT ÉS SÓSZOROS**

Az Erdélyi só ezelőtt kb. 20-22 millió évvel ezelőtt keletkezett. A Parajdi Sóhát Erdély egyik leglátványosabb természeti ritkasága egy 60 hektáron elterülő természetvédelmi terület, a 576 méter magas Sós-hegyen található. A Sós-hegy tömbje mellett a Korond-patak folyik. A patak átvágta a sóhegyet és a felszínre került sósziklák hófehér csipkéket hagytak maguk mögött. A Sósorosban a látogató különböző sóformációkat tekinthet meg a felszínen, sóforrásokat kóstolhat, illetve kipróbálhatja a hagyományos népi sós iszapfürdőt. A Sósoros karsztos lepusztulási formái esőbarázdás kősó sziklákból állnak, melyek esős időben szürkék, míg szép időben hófehéren csillognak. A sónak az ellenfele a víz, sok szivárgás történt az idők során így a víz könnyen pusztított.

## **FARKASLAKA, TAMÁSI ÁRON EMLÉKMŰ**

Tamási Áron Kossuth-díjas magyar író tiszteletére szülőfalujában, Farkaslakán temették el. Itt található a sírja a templomkertben, melynek sírkövét Szervátiusz Jenő, és fia Tibor, erdélyi szobrászok alkották. A kövön ez a felirat olvasható: 'Törzsében székely volt, fia Hunniának. Hűséges szolgálja bomlott századának.'

Az emlékmű faragványai Tamási Áron írói világának alakjait keltik életre: Magdó, az Énekes madárból ismert szerelmes fiatal leány, Jégtörő Mátyás és az ördög az Ördögváltozás Csíkban című novellából, illetve a pásztorfiú az Ábel-trilógiából, Tamási legismertebb művéből.

Az emlékmű 3 méter magas, átlag 1 méter széles, és a Hargitáról származó kb. 8 tonnás bazalttömb alkotja. Az emlékműről Sütő András, a híres író mondta: „Több tonnás hegyi beszéd”

## **KOROND**

Korond a Sóvidék legnevezetesebb települése, iparművészeti, idegenforgalmi és művelődési központ.

Nagyon híres a cserepes tányéiról, díszes vázairól és edényeiről. Nagyon sok fazekas dolgozott a faluban, s a kézművességből éltek meg, portékáikat az egész Kárpátokban árulták.

A taplófeldolgozás mesterei is voltak, melyből sapkát, kalapot dísztárgyakat készítettek. (tapló: a fák törzséből kidudorodó kemény gombaféle).

Korond híres volt vasas-kénes győfürdőjéről, és 4 borvízforrásáról is. A gyógyhely egyike a legkitűnőbb sós vizeknek, a 19. században épült ki a Korondi-fürdő, amely egyike volt a három leghíresebb székelyföldi fürdőnek. Iszapos, furcsa szagú víz, melyben érezni lehetett a sókristályokat.

A kirándulás során a korondi emberekkel egy bazársoron találkozhattunk, ahol helyi portékáikat s sok egyéb más tárgyat árultak. Nagyon kedvesek voltak és szívesen fogadtak minket.

## **SZÉKELYUDVARHELY**

Székelyudvarhely megyei jogú város, az Udvarhelyi-medence gazdasági és művelődési központja. A székelység történelmi, társadalom- és művelődéstörténeti központja, s Székelyföld évszázados hagyományokra visszatekintő székhelye.

Már 1301-ben *Uduord* néven említik. 1357-ben Nagy Lajos király vezetésével itt ülésezett az első Székely Nemzetgyűlés, amely egyrészt a székelyek, másrészt Erdély több várának jogi vonatkozásait tisztázta.

A helység első vára egy korábbi kolostor köré 1492-ben épült fel. A város 1558-ban Izabella királynétól adómentességet nyert.

Itt született 1553-ban Székely Mózes, Erdély egyetlen székely fejedelme, aki gyermekkorát Székelyudvarhelyen töltötte.

## **SZÉKELYUDVARHELYI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM**

A székelyudvarhelyi református kollégium a város főterén épült föl 1780 és 1781 között két részre osztva az egykori Piacteret: az Alsó-Piactérre (a mai Szabadság térre) és a Felső-Piactérre (a mai Márton Áron térre). A kollégium építtetője Backamadarasi Kiss Gergely (1737–1787), a neves rektor-professzor volt, akinek KG monogramja a főtéri református templom nyugatra néző cserépfedelén olvasható az 1781-es évszám kíséretében.

1670-ben a protestáns erdélyi főnemesség képviselője, gróf Bethlen János, Erdély Kancellárja, Udvarhelyszék főkapitánya ezer aranyat adományozott a székelyudvarhelyi elemi iskola gimnáziumi rangra emelésére. Ugyanakkor természetbeni juttatások adományozásával (majorsággal, búzával) is segítette az új középiskolát. A Kollégium társalapítójának tekinthető fia, gróf Bethlen Miklós is, aki az intézmény könyvtárát jelentősen kibővítette. Bethlen János és Miklós dolgozták ki a Kollégium alapszabályzatát is.

1994-ben újraindult az 1670-1948 között, 278 éven át működő Székelyudvarhelyi Református Kollégium.

Az 1994-1995-ös tanévben a Benedek Elek Tanítóképző keretén belül ismét indulhattak évfolyamonként 1-1 osztállyal református kollégiumi osztályok, teológia-filológia profillal. Az 1997-1998-as tanévtől kezdődően a Református Gimnázium önálló intézménnyé vált. Ez a tanév a számítógépes oktatás kezdetét is jelenti, hiszen ekkor alakult ki az intézmény első, jól felszerelt számítógép-parkja. Ennek köszönhetően beindulhatott a matematika-informatika szak. Azóta 1-1 évfolyam indul teológia (reál) szakkal, illetve matematika-informatika szakkal. Mivel a bentlakás és az étkezde is visszakerült a Református Gimnázium tulajdonába, ezért a Református Kollégium megnevezés lett a helyes.

## **A SZOBORPARK (SZÉKELYUDVARHELY)**

Az „Emlékezet parkja” nevet viselő szoborpark 13 személyt tár szemünk elé, köztük királyokat, írókat, és más történelmi alakokat, akik szorosan kötődnek Erdély történelméhez: Csaba királyfit, Szent Lászlót, Bethlen Gábort, Wesselényi Miklóst, Fráter Györgyöt, Bethlen Istvánt, Kós Károlyt, Nyíró Józsefet, Bem Józsefet, II. Rákóczi Ferencet, Báthory Istvánt, Wass Albertet és Hunyadi Jánost.

A szoborpark eredeti ötlete onnan jött, hogy Erdélybe is szerettek volna egy „Hősök terét”.

Ritkán emlegetett tény, hogy „A vándor székely hazatalál” című szobor igazából Wass Albertet ábrázolja, de ez hivatalosan nem elfogadott, ugyanis az író t háborús bűnösnek tartják, és a szobor felállítását több szervezet is ellenezte.

---

## **GYERGYÓSZÁRHEGY**

Szárhegy község területe ősidők óta lakott. A falu lakossága szinte teljes egészében székely: a legutóbbi, 2011-ben tartott népszámláláson az itt élők több mint 95%-a magyar nemzetiségűnek vallotta magát.

A település története a Lázár család történetével fonódik össze. A falu első írásos említése 1406-ból való, amikor Lázár Bernát nemes birtoka volt ez a terület.

A Lázár-kastély az erdélyi reneszánsz építészet egyik legszebb alkotása. A székelység sorsának alakításában komoly szerepet vállaló Lázár grófi család egykori székhelye napjainkban képzőművészet műhelyként funkcionál, alkotótáborokkal és kurzusaival a régió fontos kultúráteremtője.

A kastély 1450 és 1532 között épült több szakaszban. Még az 1500-as években itt nevelkedik Bethlen Gábor, későbbi erdélyi fejedelem. 1631-ben várárokkal, bástyával és várfallal is erősítik. Az udvarház ennek köszönhetően Székelyföld fontos katonai-igazgatási központjává lesz. A mai Tatárdomb tanúskodik a híres Gábor diák vezette csatára, ide temették az elesett török és moldvai harcosokat 1658-ban.

## **MAROSVÁSÁRHELY**

Maros megye székhelye, Erdély hatodik legnagyobb városa.

Ezen a vidéken már az őskorban is volt emberi település, ami a Maros közelségének, illetve a dombokon kiterjedő hatalmas cserfa- és bükkerdőnek köszönhető.

A rendelkezésre álló adatok alapján az egyetlen székelyföldi „szabad királyi, kerített város” volt. A 12. század végén vagy a 13. század elején jött létre. • Először 1107-ben említik a várost Novum Forum Sicularum néven. 1492-ben Báthory István erdélyi vajda védművekkel erősítette meg, ami ötszög alakú külső tornyos vár volt. 1616-ban szabad királyi város lett. Három földrajzi tájegység találkozásánál fekszik: Mezőség, Maros-völgye és Nyárádmente. A város a Maros mindkét partjára kiterjed.

Látnivalói:

- Marosvásárhelyi vár: Erdély és Székelyföld egyik legnagyobb vára
- Marosvásárhelyi Vártemplom: a 14. században a ferencesek építették gótikus stílusban.
- Rózsák tere: A teret a Maros egyik ide-oda költöző mellékága formálta. Ezen a helyen haladt el a vízfolyásokkal szabdalts országút, mellette pedig egy árok volt, amely a Trébely és a Várdomb vizét gyűjtötte össze és szállította a Poklos patakba.

## **MAROSVÁSÁRHELY, RÓZSÁK TERE**

Marosvásárhely főterét 1596-ban említik legelőször az Piacz néven. 1860-ban felvette a Széchenyi tér nevet, majd 1920 és 40 között Piața Regele Ferdinand néven ismerték. 1940–1944 között ismét Széchenyi, az 1950-es években Sztálin nevét viselte. 1964-től máig Piața Trandafirilor.

A teret a 14. században alakította ki a Maros egyik mellékága. A hely a középkortól egészen 1950-es évekig piactérként szolgált, a 18-19. században a tér szélei fokozatosan beépültek, északról dél felé terjeszkedve jelenlegi kialakítását csak a 20. században nyerte el.

A Rózsák tere délnyugat-északkelet irányban elnyúló, keskeny tér, délnyugati határa a Kultúrpalota, alsó határa pedig a Kossuth utca és a Petőfi Sándor tér. Hosszúsága 550m , szélessége 40–80 m .

A téren található nevezetességek:

- az ismeretlen katona szobra
- Bethlen Gábor szobra a legelső magyar vonatkozású szobor, tervezője Harmath István
- Virágóra: az 1960-as években hozták létre, napjainkra a város egyik szimbólumává vált
- Avram Iancu lovasszobra: erdélyi román jogász, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc ellen Erdélyben szervezett császárhű román felkelés vezetője volt.

## **KULTÚRPALOTA (MAROSVÁSÁRHELY)**

A Kultúrpalota 1911 és 1913 között épült, a szecesszió stílusában. Az akkori polgármester Bernády György 1907-ben a kor igényeinek megfelelő városháza építését határozta el. Bernády azt szerette volna, hogy a Kultúrpalota a magyar képző- és iparművészet kincstára legyen, így az épületben az iparművészetnek, festészetnek, és szobrászatnak egyaránt érvényesülnie kellett. Az épületen sok helyen találkozhatunk magyar motívumokkal. Az épület ablakai, magyar mondák jeleneteit ábrázolják. A fehér, piros és kék cserepek, a magyar Zsolnay-gyárban készültek. A második emeleti ablakok alatt kőből faragott portrék találhatók, melyek a magyar művészet, irodalom és tudomány híresebb alakjait örökítik meg. A harmadik emeleten megfigyelhető külső homlokzatot Körösfői-Kriesch Aladár „Hódolat Hungáriának” című mozaikja díszíti.

A földszinten található a 800 ember befogadására alkalmas hangversenyterem. Színpadán még Bartók Béla is fellépett. A palota gyöngyszeme, meglepő módon az épület legkisebb terme, a tükörszoba. A képzőművészeti múzeum több mint 1000 alkotással a harmadik emeleten foglal helyet. A kultúrpalota könyvtárában több mint 1 millió kötet van.

## BARA TANYA, GYERGYÓSZENTMIKLÓS

A Határtalanul programnak kötelező programpontja egy helyi termelő, kézműves vagy iparos felkeresése, illetve egy másik kötelező elem egy a helyi közösség számára ismert és elismert emberrel való találkozás, megismerkedés.

Bara István gyergyószentmiklósi vállalkozó azt hiszem, mindkét feltételnek megfelel egy személyben. A fiatal mezőgazdasági termelő – ahogy ő nevezi – tanyázással foglalkozik, de nem a hagyományos módon.

Ő elszánt hirdetője és követője az ún. permakultúrás növénytermesztésnek. Erről a művelési módról azt hiszem, hogy sokan közülünk elég keveset tudunk.

A permakultúra a „permanent agriculture”, azaz az „állandó mezőgazdaság” kifejezésből származik. Fogalmát az ausztrál Bill Mollison és David Holmgren alkotta meg, akiket az a meggyőződés sarkallt, hogy ha az emberi társadalom továbbra is ilyen mértékben folytatja a Föld tartalékainak föléllését, akkor el fogja pusztítani az élővilágot és önmagát is.

A permakultúra megoldásként a természetben zajló ökológiai folyamatok minél teljesebb érvényesítését javasolja az ember élőhelyén és szükségletei megtermelése során. Hangsúlyozza a fogyasztás drasztikus csökkentésének, az energiamegtakarításnak és a természetből való „házi” energiatermelés különféle módozatainak fontosságát. Alapgondolatának lényege, hogy az ember számára hasznos állat- és növényfajokból létre lehet hozni a természetes életközösségekhez hasonlóan működő ökológiai rendszereket. A permakultúra az emberi élőhelyek és mezőgazdasági rendszerek olyan kialakítása, mely a természetben zajló folyamatokat utánozza, veszi mintául. Ezáltal az emberi szükségletek megteremtése nem rombolni fogja a környezetet, hanem épp ellenkezőleg, javítja azt.

Már egy egészen picike konyhakertet ki lehet alakítani a permakultúra elvei szerint, ahol létrejöhet egy önmagát fenntartó rendszer. Itt nincs szükség permetezésre, mert a kártevőket természetes ellenségeik pusztítják el, nem keletkezik szemét, mert a szerves anyagok a komposztálóba vagy egyenesen a földbe kerülnek.

Bara István is saját, 250 nm-es háztáji kertjében, egy ún. erdőkertben kezdte meg az ismerkedést, kísérletezést ezzel a fenntartható mezőgazdasági művelési móddal.

A permakultúrás gazdálkodás lényege az, hogy a gazda a gazdaság minden egyes elemét - növények, állatok, épületek, táj és ember - egy közös rendszerbe foglalja össze, a közöttük lévő kapcsolatokat tudatosan tervezi meg, használja ki. Így maguk a természetes folyamatok léphetnek az egyébként sokszor energiaigényes, költséges, környezetromboló vagy -károsító emberi tevékenységek helyébe.

Bara István elmondása szerint mielőtt belevágott volna a birtok kialakításába, egy évig csak megfigyelte a permakultúrás termelésre kiszemelt területet. Figyelte a napállásokat egész év folyamán, az uralkodó szélirányt, a csapadékmennyiséget, a rendelkezésre álló vízkészletet, a természetesen előforduló növényzetet és növénytársulásokat, és még nagyon sok más tényezőt. A permakultúra kialakításához ugyanis a rendelkezésre álló tér és az őshonos fajok ismeretének alapos ismeretére van szükség.

A tanya, ahol mi jártunk, egy viszonylag új telepítésű 2 hektár nagyságú erdőkert, ahol a tanyagazda bogycsücsökgyümölcsökből, virágokból, valamint gyógy- és fűszernövényekből álló növénytársításokat hozott létre a permakultúra alapelveire építve. A hozzá nem értő hiába kutat rendszer után az erdőkertben, de amint elhangzott, minden növény valamilyen jól megfontolt okból került vagy nőtt oda. Josta, málna, ribizli, homoktövis, szibériai és kanadai áfonya fajok, damaszkuszi rózsa él ezen a területen, mellettük gyümölcsfák, gyógynövények, virágok szolgálják az egységes rendszert, segítik egymást a fajok. Ki gondolná pl., hogy a nálunk is ismert csillagfürt virágnak milyen nagy szerepe van a nitrogéntermelésben, mely az itt termesztett haszonnövények számára elengedhetetlen, természetes forrás.

A permakultúrák gondolkodás annyival több a biogazdálkodásnál, hogy a gazdálkodás valamennyi elemét (növényeket, állatokat, építményeket, domborzatot, táji és vízrajzi adottságokat) egy egységes ökológiai rendszerre szerkeszti össze, amelyben az előre megtervezett módon létrejövő kapcsolathálózaton keresztül az egyes elemek produktivitása, használhatósága javul, a ráfordítás (ápolás, takarmány, gyógyszerek, elhelyezésre szolgáló épületek) csökken.

A rendszernek természetesen része az ember is, tehát a permakultúra egyben emberi élőhelyeket is létrehoz. Célja az is, hogy valódi közösségi kapcsolatokat teremtsen emberek, embercsoportok között. A piaci stabilitást nagyban segíti, hogy a helyi értékesítés különféle formái alakulnak ki. Ilyenek a városok és a közelben élő biogazdák között szerveződő zöldségelőfizetéses „dobozrendszer” vagy kosárközség, a termelők és a fogyasztók szövetkezése, a szívességbank, a helyi „etikus befektetéseket” szolgáló pénzügyi szervezetek stb.

Bara István ezen a területen is példamutató alakja a helyi közösségnek. Részt vesz minden olyan kezdeményezésben, mely a közösség erősítését, a helyi emberek összefogását célozza. Családjával kalákában telepítenek fákat, ültetvényeket, az élhetőbb városért parkosítási, szemétszedési akciókban vesznek részt, termelői fórumokat, magbörzét szerveznek, oktatásokat, tanácsadást nyújtanak kertészkedőknek, tanyázóknak és vállalkozóknak, a Vöröskereszt számára gyűjtenek különleges akciókkal pl. 24 órás folyamatos edzés a gyergyószentmiklósi városháza előtt, kézműves tönkölykenyeret sütnék kemencében, kézműves szörpöket, lekvárokat állítanak elő az erdőkertben megtermelt bogyós gyümölcsökből, fenyőrügyből, gyógynövényekből stb.

Azt hiszem, a gyerekek még keveset értettek annak a munkának a jelentőségéből, amelyet ez az ember végez, de remélem (hogy stílusos szóképpel éljek), néhány gondolatmagvacska csak gyökeret ereszt a fejükben a későbbi életükre.